

Risicocommunicatie gevaarlijke stoffen over het spoor in Twente

Mei 2023 - Enschede

Inhoudsopgave

Inleiding:	3
Aanleiding en ontwikkelingen	4
Uitgangspunten	5
2.1 Wat de wet ervan zegt	5
2.2 Op basis van behoefte	5
2.3 Krachtige coalitie	6
3. Ambitie.....	7
Eenvoudig en begrijpelijk.....	7
Doelgroep.....	7
Netwerk betrekken en informeren	8
Aansluiten crisiscommunicatie	8
4. Aanpak & middelen	9
Fase 1:.....	9
Vorbereiding (april 2023) Nulmeting.....	9
Ontwikkeling creatief concept voor middelenmix	9
Fase 2: Uitvoering (najaar 2023)	9
Uitrol campagne:	9
Fase 3: Evaluatie en verfijning.....	10
5. Rolverdeling en budget.....	10
De veiligheidsregio's.....	10
De gemeenten	10
Budget	10

Inleiding:

We leven in een land waar het veiligheidsgevoel relatief hoog is, waar we goed beschermd zijn en waar de overheid alles goed voor ons regelt. Maar al zijn de wetten en regels nog zo streng, er blijven altijd risico's bestaan. En ondanks het feit dat die risico's klein zijn; op het moment dat er iets gebeurt, zijn de kansen om het er goed en veilig vanaf te brengen veel groter als je vooraf weet wat je moet doen. Dit geldt ook voor de veiligheid rondom het spoor. In Nederland wonen en werken veel mensen aan en nabij het spoor, zonder dat ze goed op de hoogte zijn van de risico's én hoe ze moeten handelen als er iets gebeurt.

Aanleiding en ontwikkelingen

Het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen door Twente is een van de risico's die in het Regionaal Risicoprofiel Twente is uitgewerkt. We zien de afgelopen jaren een toename van het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor. Ook constateren we een toename in ontwikkelingen in de spoorzones. Plannen variëren van functiewijzigingen van panden tot nieuwe woongebieden. Tevens zien we dat waar spoorzones en stations vroeger vooral een vervoersknooppunt waren, deze steeds meer ontwikkelen naar knooppunten waarin belangrijke functies als reizen, wonen, werken, educatie en ontmoeting samenkomen.

Al met al kunnen we concluderen dat er zich steeds meer mensen bevinden rondom het spoor en dat er meer vervoer over het spoor gaat. Deze beide ontwikkelingen onderstrepen het belang van goede risicocommunicatie ten aanzien van het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor.

Uitgangspunten

Wat de wet ervan zegt

In de Wet Veiligheidsregio's hebben zowel gemeenten als de veiligheidsregio's taken op het gebied van het informeren over risico's. De term risicocommunicatie als zodanig staat niet in de wet, maar er is wel het volgende in te lezen:

In artikel 7 lezen we: "De burgemeester draagt er zorg voor dat de bevolking informatie wordt verschaft over de oorsprong, omvang en de gevolgen van een ramp of crisis die de gemeente bedreigt of treft, alsmede over de daarbij te volgen gedragslijn."

In artikel 46 lezen we: "Het bestuur van de Veiligheidsregio draagt er zorg voor dat de bevolking informatie wordt verschaft over de rampen en de crises die de regio kunnen treffen, over de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en bestrijding of beheersing hiervan en over de daarbij te volgen gedragslijn."

Op basis van behoefte

Belangrijke conclusie van de veiligheidsregio's en gemeenten is bovendien dat risicocommunicatie moet voldoen aan een behoefte. We onderscheiden:

- Bestuurlijke behoefte: gemeenten hebben zelf geen invloed op wat er over het spoor gaat maar hebben wel de verantwoordelijkheid om hun inwoners te informeren over risico's. In het licht van de actualiteit (overschrijdingen, grote infrastructurele werkzaamheden en bouwprojecten) is er behoefte om nu te gaan communiceren. Dit bepaalt dát we gaan communiceren.

- Behoeftedoelgroepen: hoe we gaan communiceren wordt bepaald door onderzoek onder de doelgroep. 1. Nulmeting: het meten van kennis over het onderwerp en de informatiebehoefte. We weten ook al dat er bij een deel van de inwoners een behoefte is aan informatie en kennis. 2. 1-meting. Na een eerste campagne bekijken we het effect en stellen we indien nodig bij.

Krachtige coalitie

Middels een krachtige coalitie van gemeenten en veiligheidsregio's profiteren we van elkaars kennis, ervaring en inzet. Dat komt de kwaliteit en effectiviteit van de risicocommunicatie ten goede. We brengen het thema vervoer gevaarlijke stoffen gezamenlijk en eenduidig onder de aandacht, wat bijdraagt aan de herkenbaarheid van de communicatie. Risicocommunicatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Vanuit de betrokkenen wordt een kernteam geformeerd waarin de coördinator risicobeheersing, adviseur risicocommunicatie, adviseur brandveiligheid/externe veiligheid van de VRT ook communicatieadviseurs en ambtenaren openbare orde en veiligheid vanuit de gemeenten in plaatsnemen.

3. Ambitie

De risico's van wonen en werken rondom het spoor zijn het grootst voor de mensen die zich veel in een zone rondom het spoor bevinden, maar in principe kan iedereen er mee te maken krijgen. De 'overall' ambitie van de risicocommunicatie voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor is dan ook ruim:

'Mensen weten dát ze iets moeten doen en wát ze moeten doen'

Eenvoudig en begrijpelijk

De uitdaging bij de uitwerking van de communicatie is om het eenvoudig en begrijpelijk te houden. Er is ontzettend veel te vertellen als het gaat om het vervoer over het spoor; welke typen treinen er zijn, welke verschillende stoffen er vervoerd worden, wat er allemaal zou kunnen gebeuren (brand, explosie, gifwolk) en hoe te handelen in deze verschillende situaties. De kans dat een noodsituatie zich voordoet is echter klein en een dergelijke hoeveelheid aan gedetailleerde informatie zal bij de meerderheid niet blijven hangen. Met de risicocommunicatie zetten we daarom in op een eenduidig en helder verhaal, met een eenvoudig en uitvoerbaar handelingsperspectief, dat te onthouden is.

Doelgroep

In onze communicatie richten we ons op de omgeving waar de risico's het grootst zijn. Uit het Besluit externe veiligheid transportroutes blijkt dat dit in een straal van 200 meter rondom het spoor is. Daarbinnen is een verdeling te maken met betrekking tot de reden waarom mensen zich in die straal bevinden, mensen kunnen er bijvoorbeeld wonen, werken of recreëren.

Netwerk betrekken en informeren

We gaan in samenwerking met de zes gemeenten (Oldenzaal, Hengelo, Borne, Almelo, Wierden en Rijssen-Holten) en Veiligheidsregio Twente dit traject uitvoeren. Binnen de gemeenten informeren we niet alleen onze directe samenwerkingspartners van Communicatie en Veiligheid, maar betrekken we ook de ambtenaren en bestuurders die betrokken zijn bij het thema Verkeer/Mobiliteit. Daarnaast informeren we betrokken partners zoals Prorail en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Aansluiten crisiscommunicatie

Uiteraard sluiten de boodschappen die we in de koude fase inzetten, aan bij de boodschappen die we in de warme fase uitzenden, als er een incident plaatsvindt. De handelingsperspectieven en kernboodschappen zijn dus gelijk, door afstemming tussen risico-en crisiscommunicatie.

Kernboodschap:

Wat doe je bij een incident op het spoor?

In het geval van vrijkomen van gevaarlijke stoffen:

Ga zo snel mogelijk naar binnen.

Sluit ramen en deuren (binnen ben je veiliger dan buiten).

Zet indien mogelijk de ventilatie uit.

In het geval van een brand en explosiegevaar:

Ga minimaal 200 meter bij de trein vandaan, weg bij de rook en schuil ergens binnen.

4. Aanpak & middelen

Fase 1:

Vorbereiding (mei 2023) Nulmeting

We willen onderzoeken wat onze doelgroepen op dit moment weten en hoe ze zich gedragen met betrekking tot de communicatiedoelen. Dit als 0-meting, om straks goed te kunnen meten wat wel en niet succesvol is na uitvoering van de communicatiestrategie. Ook hopen we daarbij inzicht te krijgen in wat haalbaar is om daarmee de doelstellingen te verfijnen. Hiervoor wordt een onderzoeksbureau ingeschakeld.

Ontwikkeling creatief concept voor middelenmix

In samenwerking met een communicatiebureau wordt een creatief concept bedacht met uitwerking van middelen. Deze middelen fungeren als een soort 'gereedschapskist' en zijn vrij in te zetten door gemeenten. In eerste instantie worden er algemene middelen en acties, uiteraard een combinatie van online en offline middelen, ontwikkeld en bedacht, waarbij we per middel inzetten op de verschillende doelgroepen: 'wonenden, werkenden en verblijvers'.

Fase 2: Uitvoering

Uitrol campagne (najaar 2023):

Er wordt een campagne gestart waarbij met de ontwikkelde middelen inwoners benaderd worden. Daarnaast kunnen gemeenten deze informatie zelf communiceren via de voor hun inwoners logische platformen.

Fase 3: Evaluatie en verfijning

Om het effect van de risicocommunicatie te meten voert het onderzoeksbureau voor ons ook een 1-meting uit. Met de resultaten bekijken we waar verfijning of aanpassing nodig is. Ook gaan we gezamenlijk een aanpak en visie bedenken voor de inzet van de middelen op lange termijn. Ook is er in deze fase ruimte voor lokaal gerichte communicatietrajecten op maat.

5. Rolverdeling en budget

De veiligheidsregio

1. Zorgen voor (door)ontwikkeling van gezamenlijke middelen en stellen deze beschikbaar aan gemeenten.
2. Treden op als adviseur voor afzonderlijke behoeften van gemeenten
3. Treden op als netwerkmanager van een krachtige coalitie. Zorgt voor mogelijkheden tot kennisdeling en doorontwikkeling van expertise m.b.t. dit onderwerp.
4. Stimuleren alle betrokken partners en zorgen voor gevraagd en ongevraagd advies.

De gemeenten

1. Treden op als netwerkmanager (binnen de eigen gemeente) en adviseur en zorgen voor coördinatie, regie en afstemming om te komen tot de voor hun grondgebied benodigde aanpak van risicocommunicatie.
2. Houden voeling met burgers over risico's en spelen daar actief op in.
3. Borgen de kernboodschap en ambitie op het gebied van risicocommunicatie in beleid.
4. Zijn mede uitvoerder en afzender van risicocommunicatie.

Budget

Dit onderdeel wordt nog nader uitgewerkt.

Onderdeel	Kosten in euro's
Effectonderzoek (nul en 1-meting)	25.000
Pretest	5.000
Creatief concept en middelen	25.000

De kosten voor de ontwikkeling van de algemene risicocommunicatiemiddelen worden in principe betaald uit het budget van de veiligheidsregio's. De kosten voor lokale vertalingen (toevoegen eigen logo en kosten drukwerk) komen voor rekening van de betreffende gemeente